

Türkiye - Azerbaycan: Bir Millet, İki Devlet

:: 60

:: Bakü, 10 Ocak 2004

Sayın Rektör,
Saygıdeğer Öğretim Üyeleri,
Sevgili Öğrenciler,
Değerli Konuklar,
Sizlere, Türk halkının sıcak selam ve sevgilerini
getirdim.

2004 yılındaki ilk yurtdışı ziyaretimi değerli meslektaşım Vilayet Guliyev'in davetine icabetle dost ve kardeş Azerbaycan'a yapmaktan memnuniyet duyuyordum. Siyasete girmeden önce uzun yıllar üniversitelerde ders vermiş bir akademisyen olarak bu vesileyle ülkenin en eski ve seçkin yüksek öğretim kurumlarından biri olan Bakü Devlet Üniversitesi'nde sizlere hitap etme fırsatı bulmaktan ayrıca mutluluk duymaktayım. Kıymetli lider Haydar Aliyev'in de mezun olduğu bu Üniversitede bulunmak benim için onur verici.

Sözlerime, eski Cumhurbaşkanı merhum Haydar Aliyev'i sevgi, saygı ve rahmetle anarak başlamak istiyorum. Kendisini 15 Aralık 2003 tarihinde derin bir üzüntüyle son yolculuğuna uğurladık. Haydar Aliyev, Sovyetler Birliği ve bağımsızlık sonrası Azerbaycan tarihine damgasını vurmuş büyük bir devlet adamıdır. Sadece Azerbaycan'ın değil, tüm Türk dünyasının büyük bir evladıdır. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin sarsılmaz temellere dayandırılmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Büyük bir devlet ve siyaset adamıdır. Kendisini her zaman minnetle anacak, hizmetlerini unutmayacağız.

Ülkelerimiz arasındaki bu mükemmel ilişkiler ve Türk-Azeri halkları arasındaki dostluk ve kardeşlik bağları, Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev'in önderliğinde daha da ileri bir düzeye götürülecektir. Buna inancımız tamdır.

Değerli Dostlarım,

Türkiye, 9 Kasım 1991 tarihinde Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler 14 Ocak 1992 tarihinde tesis edilmiştir. Birbirine kavuşan iki kardeş gibi, aradan geçen 13 yıl içinde mükemmel düzeyde seyreden ilişkilerimiz, sağlam dostluk ve stratejik işbirliği temelinde ilerlemektedir.

Türkiye, Azerbaycan'a bugüne değin her alanda elinden gelen desteği sağlamıştır. Azerbaycan'ın uluslararası toplumda ve uluslararası örgütlerde daha etkin ve güçlü konuma sahip olması için gayret sarf etmiştir. İyi ve kötü günlerinde Azeri halkının yanında yer almıştır. Yeni Azerbaycan liderliğiyle işbirliği içinde, ikili ilişkilerimizi daha da geliştirmek ve pekiştirmek, Hükümetlerimizin öncelikleri arasında yer almaktadır. Zira, Türk-Azeri ilişkileri, gücünü coğrafi yakınlıktan öte birçok güçlü kaynaklardan almaktadır. Bunlar, halklarımız arasındaki ortak tarihi ve kültürel bağlar, dil ve din birliği, ekonomik alanda giderek sağlamlaşan stratejik ortaklıktır. Biz bu ilişkileri, merhum Haydar Aliyev'in tanımıyla "Bir Millet, İki Devlet" ilkesi temelinde yürütülen özel ve müstesna ilişkiler olarak görmekteyiz.

61 ::

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki derin bağlar nostaljik yaklaşımların ötesinde gerçek bir kültür ilişkisine dönüşmelidir. Üniversitelerimiz ve bilim adamlarımız arasındaki ilişkiler bu kültür birliği ilişkisinin omurgasını oluşturmalıdır. "Bir Millet, İki Devlet" ilkesi ancak bu anlayışı benimseyen aydınların ve bilim adamlarının elinde güçlü kültürel temellere oturtulabilir. Türkiye ve Azerbaycan arasında köprü olacak ortak tarih bilincine ve dil altyapısına sahip yeni bir nesil yetiştirmenin yolu eğitim alanındaki işbirliğinden geçmektedir.

Demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan haklarının korunarak ileriye götürülmesi yönünde benimsediğimiz çağdaş ortak hedefler ülkelerimizi birbirine daha da yakınlaştıracaktır.

Türkiye, kendi dış siyaset hedefleriyle uyumlu bir şekilde, demokratik yapılanma süreci çerçevesinde Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme sürecine girmiş bulunan Azerbaycan'ı bu yöneliminde desteklemekle kalmakta, milletlerarası platformlarda da bu yönde çaba sarf etmektedir.

Türkiye'nin Orta Asya'ya açılan tarihi kapısı olan Kafkasya bölgesi, tarihte İpek Yolu, günümüzde ise Doğu-Batı enerji ve ulaştırma koridorlarıyla stratejik önemini korumaktadır. Bununla birlikte, bu bölge maalesef bünyesinde, yalnız bölge ülkelerini değil, tüm Avrasya coğrafyasının istikrarını olumsuz yönde etkileyebilecek, yıllardır çözüme kavuşturulmamış birtakım sorunları da barındırmaktadır. 11 Eylül sonrası gelişmeler, Avrasya bölgesinin istikrarının küresel barışın tesisinde ne kadar önemli olduğunu gözler önüne

sermiştir. Bu sorunlar, bölgesel işbirliğinin istenilen ölçüde geliştirilmesini güçleştirmektedir. Bunlar, bölge ülkelerinin dünyayla bütünleşme çabalarını sınırlamakta ve halklarının ekonomik ve toplumsal refahının artırılmasını engellemektedir.

Güney Kafkasya'da kalıcı istikrar ve işbirliği ortamının, üç bölge ülkesi olan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın ortak iradesi ve katılımıyla gerçekleştirilebileceğine inanmaktayız. Bu çerçevede, bölge ülkelerinin bağımsızlıklarının, egemenliklerinin ve toprak bütünlüklerinin korunmasına, ekonomik potansiyellerinin hayata geçirilerek refah düzeylerinin artırılmasına, NATO, AGİT, Avrupa Konseyi gibi Avrupa-Atlantik kurumlarıyla, Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) gibi bölgesel örgütlerle bütünleşmelerine ve Türkiye'nin üyeliğiyle birlikte AB'yle yakınlaşmalarına da çok önem atfetmekteyiz.

BM Güvenlik Konseyi kararlarına rağmen Ermenistan'ın on yılı aşkın bir süredir Azerbaycan topraklarını işgal etmeye devam etmesi, Güney Kafkasya bölgesinde iyi komşuluk ve işbirliği ortamının tesis edilmesinin önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır.

∴ 62

Türkiye Yukarı Karabağ ihtilafının Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde barışçı yollardan çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili taraflar nezdinde aktif girişimlerde bulunmaktadır. Azerbaycan halkının refah ve istikrarını olumsuz yönde etkileyen bu sorunun çözümünü kolaylaştırıcı güven arttırıcı önlemlerin geliştirilmesi için gayretlerimizi sürdürmekteyiz.

Biz, Kafkasya'nın bu makus talihini yenerek, kalıcı barışa, huzura ve istikrara kavuşmasını, erişilemez bir hedef olarak görmüyoruz. Ancak, bu hedefe ulaşılması için başta Yukarı Karabağ ihtilafı olmak üzere yıllardır çözüme kavuşturulmamış meselelerin bölge ülkelerinin toprak bütünlüğü çerçevesinde, barışçı yollardan artık bir an evvel çözümlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bölge ülkelerinin bağımsızlıklarını ayırım gözetmeksizin tanımıştır. Ermenistan hariç, Azerbaycan ve Gürcistan'la diplomatik ilişki kurmuştur. İmkanlarını zorlayarak ekonomik alanda destek sağlamıştır. Azerbaycan gibi, komşumuz Gürcistan'la da ilişkilerimiz sağlam dostluk ve işbirliği zemininde yürütülmektedir. Gürcistan'da, yakın dönemde yaşanan çalkantılar geride kalmıştır. Son olarak gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ülkede huzur ve birlik tekrar tesis edilmektedir. Bu gelişmeler, hassas dengeler üzerine kurulu Kafkasya bölgesinin istikrarı bakımından da memnuniyet verici olmuştur. Türkiye, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün korunmasına ve ülkede istikrarın sağlanmasına büyük önem atfetmektedir. Bu komşumuzun içinden geçmekte olduğu zor dönemde, geçmişte olduğu gibi bu dost ve komşu ülkeye elinden gelen yardımı Türkiye olarak yapmaya devam edeceğiz.

Diğer komşumuz Ermenistan'la ise diplomatik ilişkimiz bulunmamaktadır. Bunun nedenleri malumunuzdur. Türkiye, Ermenistan ile ilişkilerinin normalleştirilmesine karşı değildir. Ancak iyi komşuluk ilişkilerinin tesisi için yapılması gereken şeyler vardır. Ermenistan uluslararası hukuk ilkelerine riayet etmemelidir. Geçmişle barışma yönünde nihai seçimini yaparak tarihin yargılanmasını tarihçilere bırakmalıdır. Komşularıyla sorunlarını çözmek yönünde ciddi irade göstermelidir. Ermenistan bu yönde bir yaklaşım benimsediğini açıkça ortaya koyarsa, bu ülkeyle ilişkilerimizin yanı sıra, Azeri-Ermeni ilişkileri ve bölge barışı, istikrarı ve refahı bakımından herkesin yararına somut getirileri olacaktır. Ermenistan, tabii ki Azerbaycan topraklarını işgalden vazgeçmelidir.

Türkiye, Güney Kafkasya bölgesinde istikrar ve refah ortamının yaratılması için üzerine düşeni yapmaktadır. Bu çerçevede bölgesel işbirliğinin pekiştirilmesi yönünde de gayret sarf etmektedir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan arasındaki üçlü zirve toplantıları, Azeri ve Ermeni meslektaşlarıyla düzenlemekte olduğumuz üçlü toplantılar ile Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol (BTC) ve Bakü-Tiflis-Erzurum (Şahdeniz) Doğalgaz Boru Hatları hep bu amaca yönelik teşebbüslerdir.

63 ::

Bölgemizde enerji alanında yaklaşık on yıl önce başlatılan işbirliği sürecinin somutlaşmaya başladığını görmekteyiz. BTC Ham Petrol Boru Hattının fiziki yapımına Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'da 2003 Mayıs ayında başlanmıştır. Son olarak, Dünya Bankası Uluslararası Finans Kuruluşu Direktörler Kurulu 4 Kasım, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ise 11 Kasım 2003 tarihlerinde BTC Boru Hattı Projesine finansman sağlamayı onaylamışlardır. Merhum Haydar Aliyev'in, 2002 yılında söylemiş olduğu gibi "efsane" artık gerçeğe dönüşmüştür. Azeri doğalgazının Türkiye'ye getirilmesini öngören Şahdeniz projesi kapsamında da ilerleme sağlanmaktadır.

Doğu-Batı Enerji Koridoru projelerinin hayata geçirilmesiyle birlikte Kafkaslar'da ve Hazar Havzası'nda başlayan yeni işbirliği dönemi, bölgemizi dünya enerji haritasında mümtaz bir konuma getirmiştir. Bütün bu gelişmeler, tarihi İpek Yolu'yla özdeşleşmiş Avrasya kavramının artık ekonomik olarak da bir gerçeğe dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Enerji alanındaki projeler ile Doğu-Batı yönünde kurulması ve ülkelerimizden geçmesi planlanan ulaştırma koridorları aynı zamanda, Kafkasya ve Orta Asya Cumhuriyetleriyle Avrupa arasında karşılıklı etkileşimi artırarak, bölge ülkelerinin Batı'ya erişimlerine de katkı sağlayacaktır.

Değerli Dostlarım,

Konuşmamın ilk bölümünde, Türk-Azeri ilişkileri ve Kafkasya bölgesine yönelik politikalarımızı kısaca özetlemeye, izah etmeye çalıştım. Şimdi ise,

Türkiye'nin genel dış politikasını ve ileriye matuf vizyonunu sizlerle paylaşmak istiyorum.

Türk dış politikasının birinci önceliği, kendi coğrafyasında barış ve istikrarın korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmak ve komşu ülkeler ile mücavir bölgelerdeki devletlerle bir refah ve işbirliği kuşağı yaratmaktır. Türkiye, Akdeniz, Karadeniz, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu gibi birden fazla coğrafyaya ait olan bir ülkedir ve bu durum, çok boyutlu, dengeli ve dinamik bir dış politika izlenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye, bir yandan ABD ile stratejik ortaklığını geliştirmektedir; AB'ye üye olma yolunda mesafe almaktadır; transatlantik ilişkilerde uyumun devamına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Diğer yandan Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerini geliştirerek, bu bölgelerde demokratik yapılanmayı, ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Böylece bir işbirliği kuşağı oluşturmak gayreti içindedir. Bunlar, Türk dış politikasının birbiriyle çelişen değil, birbirini tamamlayan boyutlarıdır.

:: 64

Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana Türk dış politikasının önceliklerinden birini oluşturmaktadır. Avrupa Konseyi, NATO ve AGİT üyesi olan ülkemizin bu kere stratejik hedefi Avrupa Birliği'ne tam üyeliktir. AB'ye katılım sürecimizde 2004 yılı belirleyici bir sene olacaktır. Beklentimiz ve gayretlerimiz, 2004 yılı sonunda ülkemizle tam üyelik müzakerelerine başlanması kararının alınması yönündedir.

Bu yolda, Hükümetimiz son bir yıl içinde ülkemizde demokrasinin daha da geliştirilmesi ve derinleştirilmesi yönünde geriye dönüşü olmayan, kapsamlı siyasi reformlara imza atmıştır. Bu reformlar, her şeyden önce Türk halkının daha güçlü bir demokrasi ve daha geniş temel hak ve hürriyetler beklentisini karşılamak üzere gerçekleştirilmektedir. Reformlarımız, bölge ülkelerinin kendi demokratik atılımlarıyla birleştiğinde bölgemizde her bakımdan yararlı bir ortamın yaratılmasına hizmet edecektir.

Türkiye'nin gelecekte AB'ye üye olmasıyla birlikte, AB'nin sınırları Kafkaslar'a uzanacaktır. Bu gelişme şüphesiz Kafkasya bölgesinde özlem duyulan istikrar ve güven ortamı için artı bir değer oluşturacaktır.

Türkiye'nin AB üyeliğiyle ayrıca, çağımıza yakışmayan bazı kültür ve medeniyet tartışmaları da geride bırakılmış olacaktır. Böylece küresel boyutta anlam ifade edebilecek bir medeniyetler arası uyum mesajı verilmiş olacaktır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Avrasya coğrafyasında geniş bir işbirliği alanı ortaya çıkmıştır. Böylece Türkiye'nin dış politikasına yeni bir boyut eklenmiştir. Türkiye, bu coğrafyada yer alan bir ülke olarak gerek ikili, gerek çok taraflı işbirliği projelerine öncülük ederek katkıda bulunmakta-

dır. Bu bağlamda, tarihi bağlara ve ortak değerlere sahip olduğumuz Türkçe konuşan ülkelerle tesis ettiğimiz yakın ilişkiler de hem tarafların hem de bölgenin çıkarına hizmet etmektedir.

Önümüzdeki yüzyıla damgasını vuracak bölgenin, esas itibariyle Avrasya olacağını değerlendirmekteyiz. Bu bölge, enerji kaynakları ve ekonomik potansiyelinin yanı sıra, Doğu'nun bölgesel dinamikleri etkileme gücüne sahip önemli ülkeleri ile Batı arasındaki başlıca buluşma coğrafyasını oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, dış politikamızın Avrasya boyutu, önümüzdeki dönemde de önceliklerimiz arasındaki yerini koruyacaktır. Türkçe konuşan toplumlar olarak bizler Balkanlardan Çin'e uzanan bir hatta Avrasya'nın doğu-batı eksenindeki merkezi kuşağını oluşturmaktayız. Türkiye-Azerbaycan ilişkileri Avrasya'nın bu merkezi kuşağının omurgasıdır. Bu bilinç içinde ilişkilerimizi gerçek bir stratejik ortaklığa dönüştürmeliyiz. Avrasya politikamızda Azerbaycan'ın konumu bu açıdan özel bir nitelik taşımaktadır.

Son derece önem verdiğimiz ulusal bir konu ise Kıbrıs meselesidir.

Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunması, Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ortak arzusu ve hedefidir. Türkiye olarak biz, böyle bir çözüm bulunmasına yardımcı olmak için gerekli siyasi iradeye sahip bulunmaktayız. KKTC'de halen hükümet kurma çalışmaları devam etmektedir. Bu süreç tamamlandığında, Türk ve Rum toplumları arasında müzakere sürecinin yeniden başlamasını kuvvetle teşvik etmekteyiz.

Türkiye'nin çok yönlü dış politikasında Rusya Federasyonu da önemli bir yere sahiptir. Avrasya bölgesindeki dinamikleri etkileme kapasitesine sahip bu ülkeyle ilişkilerimizin karşılıklı menfaatlere hizmet edecek şekilde geliştirilmesine önem atfetmeyiz. Türk dış politikasında temel unsur olmaya devam eden bir diğer bölge de Ortadoğu'dur. Bu bölgenin siyasi ihtilaflardan, kitle imha silahlarından, terörizm ve sosyal ekonomik sorunlardan arınması herkesin çıkarına bir gelişme olacaktır. Yirmi yılı aşkın bir süreyi, savaşlar ve bunalımlar sarmalıyla geçiren komşumuz Irak'ta durumun biran evvel normale dönmesi ve bu ülkenin uluslararası toplumda saygın yerini alması gerekmektedir.

Irak konusunda Türkiye, bunalımın başından itibaren ilkeli bir siyaset izlemiştir. Türkiye'nin Irak sorununa ilişkin olarak takındığı tutum öncelikle savaşın önlenmesine yönelik olmuş, ancak savaşın kaçınılmaz olduğunun anlaşılmasıyla birlikte, en az can ve mal kaybıyla atlatılabilmesi, barış ve istikrar dönemine biran önce ulaşılabilmesi yolunda çaba sarf edilmiştir.

Türkiye, Irak'ın geleceği şekillendirilirken, vazgeçilmez olarak gördüğü, top- rak bütünlüğünün, siyasal birliğinin ve egemenliğinin her koşulda korunma-

sı, Irak'ın doğal zenginliklerinden Irak halkının tüm kesimlerinin ortak yararlanması ilkelerinin gözetilmesi gerektiğini düşünmektedir. Irak'a insani yardımların ana arteri olan Türkiye, bu komşu ülkenin insani yardım ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yeniden imarına katkıda bulunmaya devam edecektir.

Irak gibi, İsrail-Filistin sorununun da kalıcı bir çözüme kavuşturulması, bölgede barış ve istikrarın hakim kılınması çabalarının başarısını belirleyecek niteliktedir. Taraflar arasındaki gerilim, bölgesel ve küresel istikrarı tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. ABD, Rusya Federasyonu, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nden oluşan ve çatışmaların son bulmasını sağlayacak bir siyasi vizyonu taraflara sunan Quartet'in açıkladığı "Yol Haritası"nı Türkiye de desteklemektedir.

Hem Filistinlilerin, hem de İsraililerin aynı anda güvenine sahip ayrıcalıklı konumuyla Türkiye, bölgedeki şiddet sarmalının sona erdirilerek, barış sürecinin rayına oturtulması için çabalarını sürdürmektedir. Öte yandan, Filistin halkının ekonomik sorunlarının azaltılmasına yönelik yeni girişimler de Türkiye tarafından başlatılmıştır.

∴ 66

Türkiye ayrıca, Arap dünyası ve genel olarak İslam alemiyle yakın bağlarını sürdürmekte ve bu çerçevede ikili ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra çok taraflı platformda İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) faaliyetlerine de önem atfetmektedir.

Bu genel çerçevenin esas ve tamamlayıcı unsuru olarak, bütün komşularımızla en ileri düzeyde dostluk ve işbirliğini geliştirme azmimizin son yıllarda semerelerini görmekten de büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Öte yandan, Soğuk Savaş sonrası düzen, küreselleşme olgusu ve 11 Eylül olayları, tehdit algılamalarını ve güvenlik risklerini büyük ölçüde değiştirmiştir. Günümüzde, terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, köktendincilik, yabancı düşmanlığı, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, örgütlü suçlar gibi tehditler belli bir ülkeyi ya da bölgeyi değil, uluslararası toplumun tümünü hedef almakta ve bu yönüyle küresel düzeyde mücadeleyi ve işbirliğini gerekli kılmaktadır. Türkiye, bu tehditlerle mücadelede, önümüzdeki dönemde de üzerine düşeni yapmaya kararlıdır.

Sözlerime son verirken, çağdaş, özgür düşünceli ve uzak görüşlü bireylerin yetişmesine katkıda bulunduğu inandığım Bakü Devlet Üniversitesi'nde aranızda bulunmaktan ve Azerbaycan'ın parlak geleceğinin güvencesi Azeri gençlerine, aralarında Türk öğrencilerin de bulunduğu bu seçkin topluluğa hitap etmekten duyduğum memnuniyeti bir kez daha ifade etmek istiyor, hepimizi candan selamlıyorum.

Teşekkür ederim.